

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Кафедра модерної історії України та зарубіжних країн**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету здоров'я та
фізичного виховання
Едуард СИВОХОП/
28 червня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань	01 освіта/педагогіка
Спеціальність	016 Спеціальна освіта
(Спеціалізація) (за наявності)	016.02 Корекційна психопедагогіка
Освітня програма	Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини.
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура України» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта освітньої програми «Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини».

Розробники:

Кічера Віктор Васильович, доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн

Фенич Володимир Іванович, доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри модерної історії України та зарубіжних країн протокол №12 від 25 червня 2024 р.

В.о. завідувача кафедри доц. Ігор ШНИЦЕР

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин протокол № 7 від 28 червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія та культура України»

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,0	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90 Всього аудиторних годин - 44	1-й к.	1-й к.
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,4 самостійної роботи студента – 2	I-й	I-й
	Лекції:	
	24	8
	Практичні (семінарські):	
20	4	
Вид підсумкового контролю: семестровий	Лабораторні:	
–	–	
Форма підсумкового контролю: залік (усно)	Самостійна робота:	
46	78	

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна навчальна і виховна мета дисципліни «Історія та культура України» полягає у створенні умов для свідомої орієнтації молодого людини у сучасному світі, суспільстві, формування у неї відповідної активної соціальної та громадської позицій, підвищенні рівня духовної культури, культури спілкування і діяльності для сприяння соціалізації, активному включенню в соціально-політичне та економічне життя суспільства, підготовці до майбутньої професійної діяльності.

Завдання:

– формування історичних знань, розвиток історичного мислення, яке передбачає загальне розуміння історичного процесу в його різноманітності й суперечності, застосування історичних знань і набутих умінь;

– виховання у студентів особистісних рис громадянина України, загальнолюдських духовних ціннісних орієнтацій, сприйняття ідей гуманізму та демократизму, патріотизму та взаєморозуміння між народами на основі усвідомлення досвіду історії.

– підготовка до свідомої активної участі в суспільному житті Української держави, усвідомлення її ролі та місця в Європі і світі формування співвідповідальності за долю України, Європи та світу.

Відповідно до освітньої програми спеціальності «Спеціальна освіта» Освітньої програми «Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини», вивчення дисципліни «Історія та культура України» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) інтегральної компетентності: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у

процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології й характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

2) загальних компетентностей:

ЗК-1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенство права, прав і свобод людини й громадянина України.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види і форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Немає

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Олігофренопедагогіка. Здоров'я людини», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти основних програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.	ПРН – 7
Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.	ПРН – 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Історія та культура України**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Грамотно володіти державною мовою для фахового викладу історичних фактів з історії та культури України	ПРН – 7
Вміти вирішувати дослідницькі завдання з різних теоретико-методологічних позицій, порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати. Вміти критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб, спираючись на здобуті знання, на основі альтернативних поглядів на проблеми. Вміти виділити і відслідкувати особливості розвитку громадянського суспільства в історичній ретроспективі, порівнюючи права та обов'язки громадян, у тому числі з сучасними реаліями. Розглядати суспільні явища, процеси, окремі постаті в динаміці і конкретно-історичних реаліях; оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей. Вміти проводити паралелі між історичними фактами, в тому числі в контексті політичної історії та сучасністю, знайти, проаналізувати дотичні прецеденти з історії, доречні в тій чи іншій управлінській ситуації. Вміти давати оцінку національним пріоритетам та інтересам України, у тому числі з урахування ризиків і загроз у той чи інший історичний період та конкретній ситуації, з оцінкою їх наслідків та результатів для майбутнього.	ПРН – 17

Вміти відтворити та презентувати результати та отримані знання релевантні політичній площині в результаті опанування запропонованої дисципліни широкій аудиторії.	

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання

Метод проблемного викладення матеріалу, пояснювально-ілюстративний метод, пошуковий та дослідницький методи, інтерактивний метод.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Історія та культура України» є: презентація та захист рефератів, модульна контрольна робота, залік.

Форми (методи) контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді на практичних заняттях, презентація і захист рефератів.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форми підсумкового семестрового контролю: залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота															МКР	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	40	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	10	40
Реферат	1	20
Модульна контрольна робота	1	40
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Методика оцінювання. Модульна контрольна робота складається із 2-ох теоретичних питань, кожне з яких оцінюється у 20 балів.

Не підготовка реферата, а також неявка на модульну контрольну роботу оцінюються в 0 балів незалежно від причини невиконання (неявки).

Сумарна оцінка (від 0 до 100 балів) виставляється у відомість модульного контролю. Модуль зараховується, якщо сумарний бал складає не менше 60 балів, і студент підготував реферат, яка є складовою модуля.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до

початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Залікова методика оцінювання. Залікова оцінка визначається в залежності від підсумкової модульної оцінки, або балів за залік.

До складання заліку допускаються здобувачі вищої освіти, у яких модульна оцінка за семестр становить не менше 35.

Здобувач вищої освіти, підсумкова модульна оцінка в якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладача на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. В протилежному випадку, здобувач не допускається до заліку і у нього виникає академічна заборгованість.

Залік з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не скласти, якщо він успішно пройшов модульний контроль та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, залік складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на заліку рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання заліку оцінка не може бути менша за підсумкову модульну оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Залік проводиться в усній формі. Заліковий білет складається з трьох теоретичних питань. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік вноситься у відомість обліку успішності.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерій оцінювання підсумкового контролю з дисципліни

— «зараховано» (90-100 балів, A) заслуговує студент, який виявив всебічне і глибоке знання програмового матеріалу, вміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїв основну і ознайомився з додатковою літературою, розуміє взаємозв'язок головних понять дисципліни та їх значення для майбутньої професії;

— «зараховано» (82-89 балів, B) заслуговує студент, який виявив повне знання програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу

рекомендовану програмою, виявив систематичний характер знань з дисциплін і здатний до самостійного доповнення, але під час відповіді допустив деякі неточності;

— **«зараховано» (74-81 бал, C)** заслуговує студент, що виявив не цілком повне знання програмного матеріалу, не завжди успішно виконує передбачені програмою завдання, частково засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, виявив не систематичний характер знань з дисциплін і не завжди здатний до їх самостійного доповнення і під час відповіді допускає деякі неточності;

— **«зараховано» (64-73 бали, D)** заслуговує студент, що виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий з основною рекомендованою літературою. Як правило, дана оцінка виставляється студентам, що допустили помилки у відповіді на запитання чи екзамені та при виконанні запитань або екзаменаційних завдань, але які володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача;

— **«зараховано» (60-63 балів, E)** заслуговує студент, що виявив часткове знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, не завжди вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий лише частково з основною рекомендованою літературою. Як правило, дана оцінка виставляється студентам, що допустили грубі помилки у відповіді на запитання чи екзамені та при виконанні запитань або екзаменаційних завдань, але які частково володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача.

— **«не зараховано» (35-59 балів, FX)** виставляється студенту, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

— **«не зараховано» (0-34 балів, F)** виставляється студенту коли протягом семестру він допустив грубі помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. Історія та культура України

ТЕМА 1. Вступ. Предмет, завдання, значення історії та культури України, її періодизація.

Історіографія та джерела навчальної дисципліни. Концепція курсу. Форми і методи вивчення курсу: лекції, семінари, самостійна робота, колоквиуми і консультації, їх суть і методика проведення.

ТЕМА 2. Первісно-общинний лад. Найдавніші цивілізації на території України.

Поява і розселення людей на території України. Найдавніші стоянки, Найдавніші землероби та скотарі на території України. Трипільська культура. Скіфи – розселення та заняття. Розквіт скіфської держави. Сармати. Античні міста-колонії в Північному Причорномор'ї. Давні слов'яни - розселення, заняття. Писемні джерела. Суспільне життя. Слов'яни під час Великого переселення народів. Зародження сучасних східно-слов'янських народів. Джерела формування української культури як своєрідний синтез автохтонних і зовнішніх культурних взаємовпливів. Контакти з культурами народів Середземномор'я, Близького Сходу й Індії. Вплив античної культури.

Найважливіші ознаки археологічних культур на території України I тис. н.е.: зарубинецької, зрубівської, вельборської, черняхівської, київської, райковецької та інших, що хронологічно передували культурі доби Київської Русі. Мова і менталітет народу, релігійні вірування, звичаї й обряди, побут – вагомні елементи української духовної культури.

ТЕМА 3. Виникнення та розквіт Київської Русі. Галицько-Волинське князівство.

Східнослов'янські племена - предки українців - напередодні утворення держави. Розселення. Формування апарату влади. Державотворчі процеси в Середньому Подніпров'ї. Духовне життя. Утвердження династії Рюриковичів. Походження назви Русь. Норманська теорія. Перші Київські князі. Походи на Візантію. Київська держава за князювання Ольги та Святослава, В.Великого, Ярослава Мудрого, В.Мономаха. Внутрішньополітичні реформи. Хрещення Русі. Формування державної території. Зовнішньополітична діяльність. Міжусобна боротьба. Боротьба з кочовиками. Запровадження християнства у Київській Русі, його вплив на духовну культуру. Взаємозв'язок давньоруської культури з культурою Візантії. Розвиток писемності й освіти, утвердження церковнослов'янської мови як літературної мови Київської Русі. Пам'ятки оригінальної літератури Київської Русі. Основні ідеї праці «Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона, «Повісті временних літ» Нестора, «Слова о полку Ігоревім». «Ізборник» Святослава як перший бібліографічний довідник на Русі. Житійна література. Києво-печерський патерик.

Прикладний характер розвитку наукових знань. Система освіти в Київській Русі. Державні, кафедральні та монастирські школи. Система приватного навчання. Гуманістичні ідеї усної народної творчості. Юридична система Київської Русі. «Руська правда» як пам'ятка давньоруського звичаєвого права. Архітектура й образотворче мистецтво Київської Русі. Мозаїки та фрески. Іконописання. Особливості давньоруського малярства. Ювелірне мистецтво. Музика. Історичне значення культури Київської Русі.

Галицько-Волинська держава – правонаступниця Київської держави. Причини політичної (феодалної) роздробленості, її сутність та наслідки. Політичний і економічний розвиток Київського, Переяславського, Чернігово-Сіверського, Волинського, Галицького та інших князівств – середини XII – першої половини XIII ст. Утворення Галицько-Волинського князівства – 1199 р. Роман Мстиславич. Данило Романович. Галицько-Волинська Русь як культурна спадкоємиця культури Київської Русі. Духовна культура. Архітектура. Іконописні традиції. Мініатюри. Декоративне й ужиткове мистецтво. Галицько-Волинський літопис як історична та літературна пам'ятка.

ТЕМА 4. Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина XIV-XVI ст.).

Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за землі Галицько-Волинської держави. Польська експансія на українські землі. Вхідження Волині, Чернігово-Сіверщини, Поділля до складу Литовської держави. Характер Литовсько-Руської держави. Кревська унія. Остаточне захоплення Польщею Галичини. Українські землі під владою Литви та Польщі наприкінці XIV – в першій половині XVI ст. Україна за великого князя Вітовта. Повстання литовсько-руської знаті на чолі з князем Свидригайлом проти Польщі. Ліквідація автономії Київського і Волинського удільних князівств. Закарпаття в складі Угорщини. Буковина в складі Молдавського князівства. Московсько-литовські війни. Завоювання Московською державою чернігово-сіверських земель. Кримське ханство у XIV-XVI ст. Соціальний устрій та господарське життя в Україні в другій половині XIV -перша половина XVI ст. Соціальна піраміда. Національні і соціальні рухи. Розвиток сільського господарства, ремесла, торгівлі. Міста. Магдебурзьке право. Культурне й церковне життя. Розвиток української мови. Усна народна творчість. Освіта. Ю. Дрогобич. Початок українського книгодрукування. Ш. Фіоль. Літописання. Архітектура. Живопис. Становище православної віри. Проблема татарської загрози як одна з детермінант формування української культури даного періоду. Польські впливи на розвиток соціокультурної ситуації на Україні. Формування Російського царства та проблема формування української ідентичності.

Інтерпретація феномену ренесансу в українській культурі. Специфіка поєднання ренесансних італійських та реформаційних впливів в українській культурі. Релігійний чинник в еволюції української культури. Унійні тенденції в середовищі українського духовенства та магнатів. Відродження в українській архітектурі. Галицька та волинська архітектурно-

будівельні школи. Типи оборонних споруд. «Золотий вік» львівського архітектурного Ренесансу.

Український іконопис доби Ренесансу. Розвиток української музичної культури. Усна народна творчість: календарні, сімейно-обрядові та побутові пісні. Танцювальні жанри інструментальної музики. Виникнення історичних пісень та дум. Виникнення нових жанрів світської музики: канти. Розвиток театрального мистецтва. Ляльковий театр, скоморохи. Виникнення шкільного театру.

ТЕМА 5. Зародження і розвиток українського козацтва. Наростання національно-визвольної боротьби українського народу.

Політичне становище українських земель у середині XVI ст. Збереження українською шляхтою державотворчих процесів. Князь В.К. Острозький. Передумови об'єднання Великого князівства Литовського та Польського королівства. Люблінський сейм 1569 р. та його наслідки для України. Виникнення українського козацтва. Утворення реєстрового козацтва. Господарська діяльність. Поява перших Січей. Д. Вишневецький. Утворення козацької держави – Запорізької Січі. Наростання національно-визвольної боротьби. Повстання 1591-1596 рр. під проводом К.Косинського та С.Наливайка. Українське козацтво у першій чверті XVII ст. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний, його політична, військова та просвітницька діяльність. Участь українського козацтва в Хотинській війні. Золота доба морських походів. Національно-визвольні повстання українського народу 20-30-х рр. XVII ст. Соціально-економічне та політичне становище України 20-30-х рр. XVII ст. Польсько-козацький збройний конфлікт 1625 р. 1630 р. – повстання під проводом Т.Федоровича (Трясила); 1635 р. – під проводом І. Сулими. Національно-визвольна боротьба 1637-1638 рр. під проводом П. Павлюка, Я. Острянина, Д. Гуні.

ТЕМА 6. Українські землі в XVII столітті. Козацька революція під проводом Б. Хмельницького проти Речі Посполитої. Відродження української держави.

Передумови і початок Національно-визвольної війни українського народу проти польського панування. Причини, характер, рушійні сили. Перші успіхи - битва під Жовтими Водами, Корсунем. Розгортання Національно-визвольної війни в 1648-1649 рр. – Битва під Пилявцями, похід в Галичину. Зборівський мир. Утворення Української козацької держави. Зовнішня політика Гетьманщини. Зміни в соціально-економічному житті. Бойові дії в 1650-1653 рр. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір. Батозька битва. Молдавські походи. Битва під Жванцем. Українсько-російський договір 1654 р. Воєнні дії проти Польщі 1654-1655 рр. Віленське російсько-польське перемир'я 1656 р. Продовження військових дій в 1656-1657 рр. Смерть Богдана Хмельницького. Б.Хмельницький - політик, державний діяч, дипломат, полководець.

Українські землі в роки правління І.Виговського. Зовнішня і внутрішня політика. Гадяцька угода. Конотопська битва. Російсько-українська війна. Гетьман Ю.Хмельницький. Переяславський договір 1659 р. Чуднівська компанія. Слободиженські угоди. Боротьба за владу на Лівобережжі. Гетьмани П.Тетеря, І.Брюховецький. Андрусівське перемир'я 1667 р. Правобережна та Лівобережна Україна в 60-80-х рр. П.Дорошенко, його боротьба за об'єднання двох частин України. Гетьман Д.Многогрішний. Гетьман Лівобережжя І.Самойлович, його внутрішня і зовнішня політика. Боротьба за гетьманство між П.Дорошенком, П. Суховієм, М.Ханенком. Похід султанського війська на Україну. Чигиринські походи. Бахчисарайський мир. «Вічний мир – 1686 р.» Перший кримський похід. Запорізька Січ у другій половині XVII ст. Запорізька Січ у складі Гетьманщини. Участь запоріжців у війнах проти Польщі, Османської імперії та Кримського ханства. Кошовий отаман І.Сірко. Господарське життя й політичний устрій Лівобережної Гетьманщини та Слобідської України в другій половині ХУІІ ст. Масова колонізація українцями Слобожанщини. Адміністративно-територіальний устрій Лівобережжя та Слобожанщини. Органи влади. Розвиток сільського господарства, ремесел, промислів, торгівлі. Підпорядкування української православної церкви Московському патріархату.

ТЕМА 7. Українські землі наприкінці XVII – XVIII ст.

Гетьман І. Мазепа. Зовнішня і внутрішня політика. Другий Кримський похід. Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. С.Палій. Національно-визвольне повстання 1702-1704 рр. Україна в Північній війні. Похід Карла XII на Україну. Українсько-шведський союз. Воєнно-політичні акції російського царя проти українців. Полтавська битва. Зруйнування Чортомлицької Січі. Місце гетьмана І.Мазепа в українському національно-визвольному русі. Гетьман П.Орлик та його Конституція. Україна після Полтавської битви. Посилення колоніальної політики Російської імперії. Гетьман І.Скоропадський. Решетилівські статті. Діяльність Малоросійської колегії. П.Полуботок — спроба відновлення державних прав України. «Рішительні пункти». Гетьман Д.Апостол і його реформи. Діяльність «Правління гетьманського уряду» – 1734-1750 рр. Гетьман К.Розумовський. Заснування Нової Січі.

Правобережжя та західноукраїнські землі. Національно-визвольна боротьба. Розгортання гайдамацького руху. Коліївщина 1768 р. М.Залізняк. Опришківський рух. Поділи Речі Посполитої та українські землі. Лівобережжя та Слобідська Україна. Ліквідація Гетьманства – 1764 р. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Остаточна ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Південна Україна. Адміністративно-територіальний поділ. Ліквідація Запорізької Січі. П.Калнишевський - останній кошовий отаман. Участь українського козацтва в російсько-турецьких війнах другої половини XVIII ст. – 1768-1774 рр. – 1787-1791 рр. Заселення Південної України. Кримське ханство. Особливості соціально-економічного розвитку. Приєднання Криму до Росії. Культура України другої половини XVIII ст.

Соціокультурний світ Західної Європи другої половини XVII – XVIII ст.: зміна світоглядних парадигм. Формування моделі культури Нового часу. Загальна характеристика епохи бароко.

Суспільно-політичні передумови формування козацького типу української культури. Визвольна війна під проводом Б. Хмельницького як передумова формування нового типу української культури. Процес формування української нації. Козацтво як головний чинник українського суспільно-політичного та культурного життя. Іван Мазепа та розквіт української барокової культури.

Світоглядно-естетичні засади українського бароко: антиномічність, динамізм, нагромадження прикрас, алегорій та емблем, парадокс та надмірна театральність. Формування нового ідеалу людини – «людина національна».

Піднесення суспільного престижу освіти. Києво-Могилянська академія: історія виникнення та розвитку. Розвиток української барокової скульптури. Головні напрямки розвитку живопису: іконопис, батальний та портретний жанри. Жовківський художній осередок. Народна творчість в живописі XVII – XVIII століть.

Напрямки розвитку письменства: 1) світський розповідно-публіцистичний, 2) світський панегіричний та емблематичний, 3) духовний. Розвиток драми: релігійна, шкільна, історична драма. Інтермедії. Вертеп. Думи як пам'ятка козацької культури. Літописи як історико-літературний жанр. Виникнення ліричного жанру. Нові здобутки українського барокового музичного мистецтва. Формування національної української культури бароко як стильова домінанта епохи.

ТЕМА 8. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Чисельність та етнічний склад населення. Національне та соціальне становище українського народу. Наддніпрянська Україна в системі міжнародних відносин. Україна в російсько-турецьких війнах 1806-1812 рр. та 1828-1829 рр. Азовське козацьке військо. Російсько-французька війна 1812 р. і Україна. Економічне становище - стан сільського господарства й розвиток аграрних відносин. Промисловість. Початки промислової революції. Міста. Розвиток внутрішньої торгівлі. Місце України в зовнішній торгівлі. Початок національного відродження. Національна ідея в суспільно-політичному русі. Діяльність українського дворянства в питанні відновлення

автономії України. В.Капніст. Новгород-Сіверський гурток. Російський визвольний та польський національно-визвольний рухи на українських землях в 20-30-х рр. Декабристи і Україна. Кирило-Мефодіївське товариство. Місце Шевченка в українському національно-визвольному русі. Соціальна боротьба. Посилення національного та соціального гніту. Форми і характер протесту українського народу. Повстання селян під проводом У. Кармелюка. «Київська Козаччина» – 1855 р. Проблема трансформації структури українського культурного життя. Просвітительські ідеї в культурі України. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. «Історія русів». Поширення освіти, відкриття шкіл, народних училищ.

Розвиток науки та філософської думки. Харківський, Київський, Новоросійський університети як наукові центри. Зв'язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т. Шевченка. Роль Харківського та Київського університетів. Кирило-Мефодіївське товариство. Діяльність М. Костомарова та П. Куліша. Внесок М. Лисенка в розвиток української музики. Декоративно-прикладне та ужиткове мистецтво. Три центри українського образотворчого мистецтва: Київ, Харків, Одеса. Розвиток мистецьких шкіл.

ТЕМА 9. Українські землі в другій половині XIX – на початку XX ст.

Скасування кріпосного права. Буржуазні реформи 60-70-х рр. Українські землі в умовах національного відродження кінця XIX століття. Економічний розвиток. Формування ринкових відносин. Особливості соціально-економічного розвитку українських земель. Кримська війна. Загострення соціально-економічного становища і політичної ситуації. Виникнення революційної кризи. Селянська реформа на Україні і її особливості. Економічна політика російського уряду. Особливості індустріалізації. Міста. Внутрішня торгівля. Українські підприємці. Суспільно-політичний рух. Початок громадівського руху. Громада в Петербурзі. «Основа». Діяльність громад на Україні. В. Антонович. Польське повстання 1863-1864 рр. Національна політика російського уряду. Валуєвський циркуляр і Ємський указ. Діяльність громад в 70-80-х рр. М. Драгоманов. Братство Тарасівців. «Молода Україна». Народники. Західноукраїнські землі у другій половині XIX ст. Соціально-економічний стан. Зміни в сільському господарстві після аграрної реформи 1848 р. Формування фабрично-заводської промисловості. Нафтова промисловість. Торгівля. Міста. Суспільно-політичний рух. Москвофіли і народовці. Заснування і діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта», літературного товариства ім. Т.Шевченка. Піднесення національно-визвольного руху у 70-90-х рр. Радикальний рух у Галичині. «Нова ера». Перші політичні партії. Ю. Бачинський, І. Франко. Розгортання руху на Буковині і Закарпатті. Вплив складних політичних умов у другій половині XIX ст. на розвиток української культури: заборона українського книгодрукування, переслідування української інтелігенції тощо. Особливості розвитку української культури в Галичині і Закарпатті.

Наддніпряньська Україна на початку XX ст. Економічний розвиток. Утворення монополістичних об'єднань. Економічна криза 1900-1903 рр. Сільське господарство. Посилення міграції українських селян. Піднесення національно-визвольного руху. Створення політичних партій. Самостійницькі та автономістські тенденції. «Самостійна Україна» М. Міхновського. Україна і російська революція 1905-1907 рр. Виникнення і діяльність «Просвіти». Поява масових українських періодичних видань. Початок процесу українізації української освіти. Діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах. Наддніпряньська Україна в 1907-1914 рр. Столипінська аграрна реформа. Посилення національного гніту. Закриття «Просвіт». Створення ТУП. Незалежницька течія в національно-визвольному русі. Д. Донцов.

Західноукраїнські землі на початку XX ст. Соціально-економічний розвиток та політичне становище. Економічне та політичне становище українського населення. Розвиток кооперативного руху. Наростання українського політичного руху. Цілі боротьби українців Галичини і посилення руху за їх досягнення. Діяльність політичних партій. Національні і

спортивно-фізкультурні організації «Сокіл» і «Січ». Митрополит А.Шептицький та його роль у піднесенні національного життя в західноукраїнських землях.

Культура України на початку ХХ ст. Особливості розвитку культури. Освіта. Література. Наука. М. Грушевський, Д. Багалій, Б. Грінченко, А. Кримський, Ф. Вовк. Видатні вчені природознавці. Українська преса та видавництва. Музеї. Театр. Архітектура. Музика. Живопис. Побут і звичаї українців. Церковне життя. Початок Першої світової війни. Українські землі напередодні війни. Плани Антанти і Троїстого союзу щодо України. Заснування Головної української ради у Львові. Створення Союзу визволення України. Формування легіону Січових стрільців. Ставлення до війни на Наддніпрянщині. Військові дії на Україні в 1914 р. Захоплення російськими військами Галичини та Північної Буковини. Воєнні дії в 1915-1917 рр. Бойовий шлях легіону УСС. Національний рух на українських землях. Назрівання глибокої економічної та політичної кризи в ряді країн, зокрема, в Російській і Австро-Угорській імперіях.

ТЕМА 10. Українські національно-демократична революція.

Україна на початку 1917 р. Лютнева буржуазно-демократична революція в Росії. Початок революції на Україні. Дві тенденції в політичних програмах українських партій - автономістська і самостійницька. Утворення Центральної Ради, її склад, політична програма. М.Грушевський. Початок українізації армії. Виникнення вільного козацтва. Проголошення автономії України. Наростання політичної боротьби в Україні у липні-жовтня 1917 р. Українські політичні партії, загальноросійські партії: їх програми, боротьба за вплив на маси. Український Національний Конгрес. I і II Всеукраїнські військові з'їзди. I Універсал. Проголошення автономії. Утворення Генерального Секретаріату. В.Винниченко. II Універсал Центральної Ради. Виступ самостійників, «Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріату тимчасового уряду України». Здобутки і прорахунки Центральної влади. Послаблення її позицій. Жовтнева революція і її вплив на розвиток подій на Україні. III Універсал. Проголошення Української Народної Республіки. Війна Радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР. Загострення відносин ЦР з Раднаркомом Росії. Ультиматум радянського уряду. I Всеукраїнський з'їзд Рад. Проголошення радянської влади у Харкові. Вступ Червоної армії на Україну. Початок бойових дій. Похід більшовицьких військ на Київ. Бій під Крутами. IV Універсал – проголошення незалежності УНР. Перша спроба радянізації України.

Українська держава. Мирні переговори у Брест-Литовську. Мирний договір Вступ німецько-австрійської армії в Україну. Конфлікт Центральної Ради з військовою адміністрацією. Гетьманський переворот. П. Скоропадський. Зовнішня і внутрішня політика Української Держави. Гетьманський режим і українські політичні партії. Селянське повстання 1918 р. проти режиму гетьманського уряду і окупаційної німецько-австрійської армії. Анулювання РСФРР Брестського договору та наслідки цього акту для України. Директорія УНР. Утворення Директорії та її політичний курс. В.Винниченко. С.Петлюра. Трудовий конгрес. Висадка десанту Антанти на Півдні. Активізація військових дій більшовицької Росії проти УНР. Поразка Директорії. Західноукраїнська Народна Республіка. Проголошення ЗУНР. Формування законодавчої і виконавчої влади. Злука УНР і ЗУНР. Створення УГА. Військові дії проти Польщі. Відхід військ УГА за Збруч. Поглинення Північної Буковини, Бессарабії та Закарпаття іноземними державами.

Формування та політика радянського уряду в 1919 р. Х. Раковський. Політичний курс більшовиків. Політика «воєнного комунізму». Селянські виступи. Політичні партії. Наступ на Україну білогвардійських військ генерала Денікіна. Поразка військ УНР і УГА. Денікінський режим. Партизанський рух на Україні. Боротьба радянських військ проти Денікіна і його поразка.

Відновлення влади більшовиків на Україні на початку 1920 р. Всеукраїнським. Вибори до Рад. Відносини з Радянською Росією. Продовження політики «воєнного комунізму» в економіці і суспільному житті. Діяльність КП(б)У, УКП(б), УКП. Війна Радянської Росії з Польщею та Україна. Варшавська угода між УНР та Польщею. Наступ польських військ. Польський режим.

Контрнаступ радянських військ. Ризький мирний договір. Припинення боротьби регулярних військ УНР. Розгром військ Врангеля і махновців. Терор в Криму.

Чинники розвитку культури в 1917-1920 рр. Культурно-освітня діяльність громадських організацій. Загальноосвітня школа за Центральної Ради, Української Держави П.Скоропадського. Стан науки. Відкриття Української Академії Наук (УАН) і Національних університетів. Освітня політика більшовиків. Визначні українські письменники. Театральне, музичне, хорове мистецтво. Ставлення більшовиків до старовини.

ТЕМА 11. Розвиток України в 20-30-ті рр. ХХ століття.

Економічне і соціальне життя в роки НЕПу. Внутрішнє і міжнародне становище. Політична криза на початку 1921 р. Державний статус України в 1921-1922 рр. Юридичне оформлення Союзу РСР. Статус України в СРСР. НЕП і особливості впровадження його в Україні. Голод 1921-1922 рр. Причини, масштаби. Діяльність радянських і зарубіжних організацій допомоги голодуючим. Наслідки нової економічної політики. Культура і духовне життя в роки НЕПу. Політика більшовиків у царині культури. Українізація (коренізація). П.Гринько, О.Шумський, М.Скрипник. Опір «українізації». Ліквідація неписьменності. Література і мистецтво. Українське національне відродження в літературі та його провідники. Літературно-художні об'єднання. Літературна дискусія 1925-1928 рр. М.Хвильовий. Образотворче мистецтво. Кінематограф. О.Довженко. Релігійне життя в Україні. Виникнення Української автокефальної православної церкви.

Політичний переворот. Перемога Й.Сталіна у зятій боротьбі партійних вождів за владу – 1927 р. Демонтаж НЕПу. Повернення до деяких традиційних аспектів політики - суворого централізму й одноосібної влади. Перші п'ятирічки. Перехід до форсованої індустріалізації. Підсумки довоєнних п'ятирічок. Промисловість України напередодні Другої світової війни. Суцільна колективізація – одна з найжахливіших подій в українській історії. Перехід до прискореної колективізації. «Ліквідація куркульства як класу». Голодомор 1932-1933 рр. Причини і передумови. «Закон про п'ять колосків». Посилення «хлібозаготівель» та їх суть. Масштаби та наслідки голодомору. Громадсько-політичне життя. Зміни в соціальному складі населення. Соціальні деформації.

Українське культурне відродження в умовах радянської системи. «Коренізація» та «українізація». Боротьба з неписьменністю як важливе досягнення соціалістичного устрою. Новий етап розвитку української літератури: «Пролеткульт», «Плуг», «Гарт», неокласики, неосимволізм, панфутуризм.

Український театр: проблема трансформацій і напрямків. Початки українського кіномистецтва: Київська та Одеська кіностудії. Розвиток українського художнього кіно і творчість О. Довженка.

Остаточне формування «соціалістичного» устрою та трансформація української культури. Індустріалізація, колективізація, ідеологічний монополізм та культ особи як соціокультурний контекст. Метод соцреалізму. «Розстріляне відродження». Становище у галузі освіти. Наука. Діяльність Академії Наук. Видатні досягнення українських учених. Труднощі в розвитку науки. Художня література і мистецтво. Театральне мистецтво. Доля кобзарства і лірництва. Церковна політика. Ліквідація УАПЦ. Закриття і знищення храмів, культового майна і споруд.

Західна Україна під владою Польщі. Остаточна анексія Східної Галичини та її правовий статус. Польська політика щодо Західної України (Волинь, Полісся, Підляшшя). Економічне становище населення. Характер промисловості. Українська кооперація. Аграрні відносини. Національно-визвольна боротьба. Створення УВО та її діяльність. Організація українських націоналістів. Методи діяльності ОУН. С. Бандера. А. Мельник. Інтегральний націоналізм. Д. Донцов. «Пацифікація». Політичні партії у Східній Галичині. УНДО. Компартія Західної України.

Українські землі у складі Румунії та Чехословаччини. Буковина та українська Бессарабія під окупацією Румунії. Політика «денационалізації». Політика дискримінації та асиміляції.

Татарбунарське повстання. Політичні партії на українських землях. Вхідження Закарпаття до складу Чехословаччини. Особливості політичної боротьби в Закарпатті: русофільство, русинство, українофільська течія. Надання автономії Карпатській Україні. Карпатська Україна. А. Волошин.

ТЕМА 12. Україна напередодні та в роки Другої світової війни.

Конституція СРСР – 1936 р. Конституція УРСР – 1937 р. Великий терор. Судові процеси. Шахтинська справа. «Спілка визволення України». Масові репресії та їх жертви. Українська карта в політиці великих держав напередодні Другої світової війни. Пакт Ріббентропа-Молотова. Таємний протокол. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної Армії в Західну Україну. Включення західноукраїнських земель, Північної Буковини, Південної Бессарабії до складу УРСР. Радянізація західноукраїнських територій. Репресії тоталітарного режиму та опір йому. Радянсько-німецька війна. Початок війни. Причини катастрофи. Оборонні бої влітку-восени 1941 р. Відновлення української держави. Поразка радянських військ. Окупаційний режим. План «Ост». Геноцид. Розгортання руху опору в Україні та його течії: радянське підпілля і партизанський рух; оунівське підпілля. Створення Української повстанської армії. Україна в 1943 р.

Перемога Червоної Армії під Сталінградом і початок вигнання окупантів з України. Курська битва. Падіння «Східного Валу». Діяльність радянського підпілля і партизанських загонів. УПА, її політична еволюція. Стосунки між польськими і радянськими партизанами, УПА і Армією Людовою. Героїчна праця українців в тилу.

Україна на завершальному етапі війни – 1944-1945 рр. Січнево-лютий наступ 1944 р. Корсунь-Шевченківська битва. Весняний наступ українських фронтів. Завершення вигнання окупантів з України. ОУН, УПА на завершальному етапі війни. Проблема кордонів. Завершення Другої світової війни. Відновлення Радянської влади на Україні. Розширення прав Радянської України. День Перемоги. Становище в західних областях. Українці у війні. Втрати України у війні. Культурне життя в роки війни.

ТЕМА 13. УРСР у 1945-1985 рр.

Післявоєнна відбудова і розвиток України в 1945 - на початку 50-х років. УРСР у перші повоєнні роки. Народне господарство. Особливості відбудови промисловості. Післявоєнне село. Політичне життя – «Жданівщина». Голод 1946-1947 рр. Його причини, масштаби і наслідки. Індустріалізація та колективізація в західних областях. Доля української греко-католицької церкви. Депортація українців. Операція «Вісла». Репресії. Боротьба ОУН та УПА. Україна на початку 50-х рр.. Внутрішньополітичне становище України після смерті Й.Сталіна. Десталінізація. Вхідження Криму до складу УРСР. Суспільно-політичне життя й політична боротьба. XX з'їзд КПРС і Україна. Початок політичних реабілітацій. Масштаби демократизації державного життя. Розширення повноважень України у складі СРСР. М.Хрущов. Ставлення в суспільстві до діяльності М.Хрущова. Л.Брежнєв. Стан економіки в Україні. Економічне реформування. Раднаргоспи і їх вплив на економічний розвиток України. Аграрна політика. Рівень життя населення. Стан продовольчого і товарного забезпечення. Культура і духовне життя. Ідеологізація культурного життя. Посилення русифікації. Лібералізація культурного життя. «Відлига» в українській літературі. Шістдесятники. В.Симоненко, Л.Костенко, З.Сверстюк, І.Світличний, І.Драч та ін. Національно-визвольний рух в Україні. Українська робітничо-селянська спілка. Л. Лук'яненко, І.Кандиба. Праця І.Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація». Політична опозиція. Програмні та організаційні засади руху опору, його течії і концептуальні погляди. Державницькі ідеали. Система репресій.

Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні. Ідеологічні орієнтири партійно-державного керівництва та їх ілюзорність. Криза партійно-державного керівництва. Зростання всевладдя Комуністичної партії. Дві лінії в українському партійно-державному керівництві: націонал-комуністична і проімперська. П.Шелест. В.Щербицький. Політико-правовий статус України у складі СРСР. Конституція 1978 р. Стан економіки України та визрівання економічної

кризи. Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років ХХ ст. Особливості індустріального розвитку УРСР. Визрівання економічної кризи. Деструктивні процеси на селі. Етносоціальні процеси. Рівень життя трудящих. Здобутки і проблеми розвитку соціальної сфери. Опозиційний рух. Причини його активізації. В. Стус, М. Руденко, О. Тихий, М. Литвин, В.Марченко. Погром 1972-1973 рр. Позасудові переслідування. Утворення УГС та її діяльність. Розгром УГГ. Культура і духовне життя. Часткова лібералізація комуністичного режиму 60-х рр. ХХ ст. Реформування освіти. Творчість шістдесятників. Епоха «застою» в українській культурі. Ідеологічна концепція «радянського народу» і заходи щодо її реалізації. Примусова русифікація і переслідування дисидентів. Друга еміграційна хвиля і розвиток української діаспорної культури в США.

Суспільно-історичні умови розвитку західноукраїнської культури. Українські землі в складі Румунії, Чехо-Словаччини та Польщі. Формування політичних партій, українські економічні організації, діяльність культурних установ (Наукове товариство ім. Т. Шевченка, «Пласт», «Сокіл», «Прогрес», «Общество ім. А.Духновича»).

ТЕМА 14. Розпад СРСР та проголошення незалежності України.

Перебудова в СРСР і Україна. М.Горбачов. Початок перебудови. Поглиблення перебудовчих процесів та падіння авторитету компартії України. Руйнування ідеологічних догм. Виборчі компанії 1989-1990 рр. Боротьба в парламенті. Чорнобильська трагедія. Погіршення економічної ситуації. Наростання економічної кризи. Провал політики прискорення. Причини невдач реформування економіки. Фінансове становище. Рівень життя народу. Криза соціальної сфери та екології. Провал радикальної «економічної реформи». Розгортання національно-визвольного руху в Україні. Загострення національного питання в СРСР. Активізація національного руху. Формування національних громадських організацій і об'єднань. Розгортання робітничого руху. Шахтарський страйк 1989 р. Виникнення нових політичних партій. Формування Народного Руху України. Спроби політичних реформ і зростання активності українського суспільства. Реформи політичної системи СРСР. Гласність та лібералізація. Політичні зміни в Україні. Зростання народної ініціативи. Мітинги та демонстрації. Формування багатопартійної системи. Розклад Компартії України. Загострення політичної боротьби. Друга сесія Верховної Ради. Опір демократичним перетворенням. Демплатформа. Декларація про державний суверенітет – 16 липня 1990 р. Провал спроб збереження федерації радянських республік. Суспільно-політичні процеси в першій половині 1991 р. Спроби державного перевороту в СРСР 19 серпня 1991 р. ДКНС і Україна. Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р. Вибори Президента України. Розпад СРСР.

ТЕМА 15. Утвердження та розбудова сучасної України

Початок державотворчих процесів. Об'єктивна необхідність державотворення. Особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Л.Кравчук – Президент України. Запровадження атрибутів державності. Формування місцевих органів влади і самоврядування. Проблеми розбудови української державності. Дострокові вибори в 1994 р. Президента та Верховної Ради України. Державотворчі процеси в Україні – 1994-2005 рр. Вибори 1994 р. – Л. Кучма – Президент України. Діяльність нового складу Верховної Ради. Вибори до Верховної Ради 1998 р. Президентські вибори 1999 р. Л.Кучма – Президент. Формування більшості у Верховній Раді - 2000 р. Вибори до Верховної Ради 2002 р. Вибори Президента України 2004 р. Політичні сили напередодні виборів до Верховної Ради 2006 р. Конституційний процес в Україні. Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція». В. Ющенко. Президентські вибори 2010 р., 2014 р. Революція Гідності. Основні напрямки зовнішньої політики. Визнання Української держави на міжнародній арені. Вступ до Ради Європи. ГУАМ. Курс України на членство в ЄС. Україна і НАТО. Україна і глобальні проблеми цивілізації. Російсько-українська війна. Економічне життя України. Спроби реформування економіки та причини їх невдач. Гальмування ринкових реформ. Економічна катастрофа.

Страйкова боротьба. Роздержавлення, приватизація та фінансова система. Сучасний стан, проблеми економіки та пошук шляхів їх розв'язання. Фінансова та мікроекономічна стабілізація. Суперечності здійснення аграрної реформи. Проблеми, прорахунки у реформуванні економіки. Пошуки шляхів, їх розв'язання. Етносоціальні процеси та рівень життя населення. Демографічні зміни. Падіння рівня життя населення. Соціальна диференціація суспільства. Міжнародні відносини. Етнічні меншини. Духовне розкріпачення і початок національного відродження. Релігійне життя. Культура та духовність. Специфіка соціокультурної ситуації в незалежній Україні: зміна соціальних орієнтацій та ідеалів, переоцінка цінностей та формування нової ціннісної ієрархії, зростання строкатості напрямів духовного життя, формування нової інфраструктури культури і нових принципів управління нею, складання нових відносин між учасниками культурного життя, зміна статусу, ролі і функцій національної культури. Мовна проблема та її соціокультурний контекст. Національна ідея та спроби її дефініції. Спроби декомунізації та дерадянзації.

Наука і освіта в сучасній Україні. Академія Наук та виникнення нових закладів. Реформи в системі освіти. Болонська система і Українська вища школа. Український андерграунд як ідейний фундамент сучасного українського мистецтва. Постмодернізм в сучасному українському мистецтві. Нові тенденції в українській літературі: повернення забутих імен. Постмодернізм в українській літературі. «Бу-Ба-Бу», «Пропала грамота», «Нова дегенерація».

Проблеми і досягнення українського кіно. О. Янчук, О. Бійма. Ю. Ілленко. Спроби створення масової кінопродукції («Штольня», «Інді», «Помаранчеве небо»). Історична тематика в українському кіно («Вогнем і мечем», «Молитва за гетьмана Мазепу»). Фестивалі українського кіно: «Молодість», «Відкрита ніч», Одеський міжнародний кінофестиваль.

Сучасний український театр. Р. Віктюк, А. Жолдак. Проблема зв'язку театру і суспільно-політичної ситуації. Театральні фестивалі як фактор розвитку українського театального мистецтва: «Золотий лев», «Вересневі самоцвіти», «Драбина». Розвиток української музики. Естрада в Україні: успіхи і проблеми. Фестивалі і конкурси.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		Л	П	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
5-й семестр													
Модуль 1. Історія та культура України.													
ТЕМА 1. Вступ. Предмет, завдання, значення історії та культури України, її періодизація.	6	1				5							6
ТЕМА 2. Первіснообщинний лад. Найдавніші цивілізації на території України.	6	1				5							6
ТЕМА 3. Виникнення та розквіт Київської Русі. Галицько-Волинське	6	2	2			2		2					4

князівство.												
ТЕМА 4. Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина XIV – XVI ст.).	6	2	2			2						6
ТЕМА 5. Зародження і розвиток українського козацтва. Наростання національно-визвольної боротьби українського народу.	6	2				4						5
ТЕМА 6. Українські землі в XVII столітті. Козацька революція під проводом Б.Хмельницького проти Речі Посполитої. Відродження української держави.	6	2				4		2				4
ТЕМА 7. Укр. землі наприкінці XVII-XVIII ст.	6	2	2			2			2			4
ТЕМА 8. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій. наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	6	2	2			2						6
ТЕМА 9. Українські землі в другій половині XIX – на початку XX ст.	6	2	2			2						6
ТЕМА 10. Українські національно-демократична революція	6	2	2			2		2				4

ТЕМА 11. Розвиток України в 20-30-ті рр. ХХ ст.	6	2	2			2						6
ТЕМА 12. Україна напередодні та в роки Другої світової війни.	6	2	2			2						6
ТЕМА 13. УРСР у 1945-1985 рр.	6		2			4						6
ТЕМА 14. Розпад СРСР та проголошення незалежності України	6	2				4		2				4
ТЕМА 15. Утвердження та розбудова сучасної України	6		2			4			2			4
Разом за модуль	90	24	20			46	90	8	4			78
Разом за семестр	90	24	20			46	90	8	4			78

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

ТЕМА 1. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (4 год.)

1. Історичні умови розвитку давньоруської культури. Утвердження християнства.
2. Писемність, освіта і пізнання всесвіту (наукові знання). Агапіт. Розвиток культури за Ярослава Мудрого.
3. Юридично-правова система Київської Русі. Руська правда.
4. Літописна та літературна традиція. «Повість временних літ». Никон. Нестор. «Слово о полку Ігоревім». Іларіон.
5. Особливості архітектури. Київ. Чернігів. Галич. Холм. Образотворче мистецтво. Мозаїки. Фрески.
6. Музично-театральні дійства. Скоморохи. Боян.
7. Побут давньоруського населення. Обряди та звичаї.
8. Розвиток української культури за часів Данила Галицького. Галицько-Волинський літопис.
9. Історичне значення Київської Русі. Давньоруська культурна спадщина у всеукраїнському і світовому історичному контексті.

ТЕМА 2. Особливості розвитку української культури в литовсько-руську добу (XIV-XVII ст.) (4 год.)

1. Розвиток української культури XIV – першої половини XVII ст.: умови формування, специфіка та періодизація.
2. Освіта та наука. Братські школи. Діяльність Львівської братської школи на ниві освіти та духовної культури України
3. Острозька вища школа, її внесок у духовну культуру України.
4. Культурно-просвітницька діяльність Петра Могили. Києво-Могилянський колегіум.
5. Унійні тенденції в середовищі українського духовенства та магнатів. Полемічна література. Іван Вишенський
6. Зародження книгодрукування. Іван Федоров.

7. Поширення ідей раннього гуманізму в Україні. Ю. Дрогобич, П. Русин, С.Оріховський.
8. Відродження в українській архітектурі. Галицька та волинська архітектурно-будівельні школи. Типи оборонних споруд. «Золотий вік» львівського архітектурного Ренесансу.
9. Розвиток української музичної культури. Усна народна творчість: календарні, сімейно-обрядові та побутові пісні, історичні пісні та думи.
10. Розвиток театрального мистецтва. Ляльковий театр, скоморохи. Виникнення шкільного театру.

ТЕМА 3. Українська культура в козацько-гетьманську добу (2 год.).

1. Історичні умови розвитку української культури. Руїна.
2. Іван Мазепа – будівничий української культури.
3. Освіта та наука Гетьманщини.
4. Книгодрукування та література.
5. Архітектура й образотворче мистецтво козацької України. Козацьке бароко.

ТЕМА 4. Українське національно-культурне відродження XIX століття (2 год.)

1. Суспільно-політичні обставини формування української культури у XIX ст. Просвітительські ідеї в культурі України.
2. Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. «Історія русів».
3. Поширення освіти, відкриття шкіл, народних училищ. Розвиток науки та філософської думки. Харківський, Київський, Новоросійський університети як наукові центри.
4. Формування української класичної літератури. Творчість І. Котляревського, Т.Шевченка, Л.Українки, І.Франка, М.Куліша.
5. Декоративно-прикладне та ужиткове мистецтво. Три центри українського образотворчого мистецтва: Київ, Харків, Одеса. Розвиток мистецьких шкіл.
6. Українська музика. Микола Лисенко.

ТЕМА 6. Культура України XX століття (4 год.):

Заняття 1. Розвиток української культури в добу революційних змагань та утвердження сталінської ідеології (2 год.).

1. Соціально-політичні умови розвитку культури України у XX ст. XX ст. і нова модель культури.
2. Найвідоміші постаті українського авангардного мистецтва: брати Бурлюки, К. Малевич, О. Богомазов, О. Екстер, В. Меллер, Соня Делоне. Світове значення творчості О. Архипенка.
3. Піднесення в сфері українського музичного та театрального мистецтва. Перший український стаціонарний театр М. Садовського. Лесь Курбас і «поворот до Європи» в українському театральному мистецтві.
4. Формування національного музичного стилю: синтез класичних і сучасних тенденцій. М. Леонтович, К. Стеценко, О. Кошиць.
5. Українське культурне відродження в умовах радянської системи. «Коренізація» та «українізація».
6. Остаточне формування «соціалістичного» устрою та трансформація української культури. Метод соцреалізму. «Розстріляне відродження».

Заняття 2. Літературно-мистецький процес в радянській Україні (2 год.).

1. Українська художня література і журналістика вдома і закордоном.
2. Творчий доробок О. Гончара, М. Стельмаха, П. Загребельного, В. Симоненка, Л. Костенко, В. Стуса.
3. Театр, кіно і телебачення. Внесок С. Параджанова та І. Миколайчука.
4. Музичні здобутки: В. Івасюк, Н. Матвієнко, А. Солов'яненко, М. Скорик, Є. Станкович та ін.
5. Успіхи спорту і роль України.

ТЕМА 6. Національно-державне відродження та культура України на сучасному етапі (2 год.).

1. Специфіка соціокультурної ситуації в незалежній Україні. Мовна проблема та її соціокультурний контекст. Спроби декомунізації та дерадянзації.
2. Наука і освіта в сучасній Україні. Реформи в системі освіти. Болонська система і Українська вища школа.
3. Український андерграунд як ідейний фундамент сучасного українського мистецтва. Постмодернізм в сучасному українському мистецтві.
4. Нові тенденції в українській літературі: повернення забутих імен. Постмодернізм в українській літературі. «Бу-Ба-Бу», «Пропала грамота», «Нова дегенерація».
5. Проблеми і досягнення українського кіно. О.Янчук, О. Бійма. Ю.Ілленко. Масова кінопродукція («Штольня», «Інді», «Помаранчеве небо»). Історична тематика в українському кіно («Вогнем і мечем», «Молитва за гетьмана Мазепу»).
6. Сучасний український театр. Р.Віктюк, А.Жолдак. Театральні: «Золотий лев», «Вересневі самоцвіти», «Драбина».
7. Розвиток української музики. Естрада в Україні: успіхи і проблеми. Фестивалі і конкурси.

6.4 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання, значення історії та культури України, її періодизація.	5
2	Первіснообщинний лад. Найдавніші цивілізації на території України.	5
3	Виникнення та розквіт Київської Русі. Галицько-Волинське князівство.	2
4	Українські землі в умовах іноземної колонізації (друга половина XIV – XVI ст.).	2
5	Зародження і розвиток українського козацтва. Наростання національно-визвольної боротьби українського народу.	4
6	Українські землі в XVII столітті. Козацька революція під проводом Б.Хмельницького проти Речі Посполитої. Відродження української держави.	4
7	Українські землі наприкінці XVII-XVIII столітті	2
8	Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій. наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	2
9	Українські землі в другій половині XIX – на початку XX ст.	2
10	Українські національно-демократична революція	2

11	Розвиток України в 20-30-ті рр. ХХ ст.	2
12	Україна напередодні та в роки Другої світової війни.	2
13	УРСР у 1945-1985 рр.	4
14	Розпад СРСР та проголошення незалежності України	4
15	Утвердження та розбудова сучасної України	4
	Разом	46

6.5 Індивідуальні завдання

На основі опрацювання рекомендованих статей і монографій оформлення рефератів. Форма контролю – індивідуальна, усний захист виконаних рефератів.

Тематика рефератів: Визначна подія / особа в історії України. Модуль 1.

Завдання індивідуальної роботи: Скласти періодизацію історії України, написати на 3-4 сторінки реферату, де п'ятьма тезами представити визначну подію чи особу в історії України. Реферат має мати вступ, основну частину, висновки, список використаної літератури. Останній повинен включати не тільки підручники і посібники, але і монографії та джерела (не менше 3 п.).

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – операційна система, сервіс Google Meet, система електронного навчання Moodle.

Наочні засоби – таблиці, карти, репродукції картин.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література

1. Бойко О. Д. Історія України : навчальний посібник [9-те вид, вип. доп.]. Київ: Альма Матер, 2023. 560 с.
2. Грицак Я. Нариси історії України: формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст. [Навч. посібник]. Київ: Генеза, 1996. 360 с.
3. Залізник Л. Первісна історія України. К.: Вища школа, 1999. 263 с.
4. Історія України (для студентів всіх бакалаврських напрямів): навчальний посібник / [А.І.Безуглий, Л.П.Громова, Д.О.Мельников, А.Б.Пономаренко]. Вінниця: ВНТУ, 2008.
5. Історія України / Керівник авт.кол. Ю.Зайцев. Львів, 1996, 1998.
6. Історія України / Під заг.ред. В.А.Смоля. К., 1997, 2000, 2002.
7. Історія України : навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. Литвина. К. : Знання-Прес, 2006. 460 с.
8. Історія України в особах ХІХ-ХХ ст. / Кер. автор.кол. І. Войцехівська. К.: Україна, 1995. 479 с.
9. Історія України в особах. ІХ-ХУІІІ ст. К., 1993.
10. Історія України : навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 112 с.
11. Комаринська З. М. Історія України : посібник для самостійного вивчення та підготовки до семінарських занять. Львів : ЛБІ НБУ, 2005. 191 с.

12. Кондратюк К., Качмар В. Новітня історія України (1945–2020 роки) : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 212 с.
13. Кульчицький С. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). К.: Альтернативи, 1999. 335 с.
14. Литвин В.М. Україна: досвід та проблеми державотворення. 90–ті роки ХХ ст. Київ: Наукова думка, 2001. 559 с.
15. Новий довідник: Історія України / Упор. С. Крупчан, Т. Крупчан та ін. Київ, 2012. 738 с.
16. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності = The Gates of Europe: a History of Ukraine; [пер. з англ. Р. Клочка]. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 493, [2] с. : карти.
17. Савченко Н.М., Подольський М.К. Історія України: модульний курс : навчальний посібник. К.: Видав. «Фірма ІНКООС», «Центр навчальної літератури», 2006. 544 с.
18. Світлична В. В. Історія України: навчальний посібник / В. В. Світлична; за ред. Ю.М. Алексеєва. 3-тє вид. К., 2005.
19. Україна: утвердження незалежної держави 1991–2001. К.: Альтернативи, 2001. 703 с.

Допоміжна

1. Акт проголошення незалежності України. Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 року. *Голос України*. 1991.
2. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. Київ: Дніпро, 1991. 238 с.
3. Возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною. Ужгород: Закарпаття, 2000. 344 с.
4. Вегеш М. Карпатська Україна 1938-1939 років у загальноєвропейському історичному контексті. Ужгород, 1997. Т. 1–2.
5. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К., 1994. 539 с.
6. Голод 1932-1933 років в Україні: очима істориків, мовою документів / кер.упор. Р. Пиріг, К.: Політвидав України, 1990. 603 с.
7. Голод в Україні 1946-1947 р.: Документи і матеріали. К., 1996. 375 с.
8. Декларація про державний суверенітет України. Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. К., 1990.
9. Історія України. Документи. Матеріали : посібник. Київ: Вид. центр «Академія», 2002. 446 с.
10. Козацькі ватажки та гетьмани України. Львів, 1991.
11. Колективізація і голод на Україні. 1929-1933: Збірник документів і матеріалів. Київ: Наукова думка, 1992. 736 с.
12. Конституція України. К., 1996.
13. Котляр М.Галицько-Волинська Русь. К.: Альтернативи, 1998. 335с.
14. Кирило-Мефодіївське товариство. Документи і матеріали : У 3 т. Київ, 1990.
15. Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. Львів, 1984
16. Крип'якевич І.П. Історія України. Львів: Світ, 1990. 519 с.
17. Нариси історії Закарпаття. Т.1-3. Ужгород, 1993, 1995, 2003.
18. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 р. Київ: Альтернативи, 1999. 320 с.
19. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. Київ.: Арій, 2013. 656 с.
20. Субтельний О. Мазепинці. К.: Либідь, 1994. 239 с.
21. Українська Центральна Рада : Документи і матеріали: У 2–х т. К., 1996-1997.
20. Україна у Другій світовій війні у документах: Збірник архівних матеріалів (1941–1942). Т.2. Львів, 1998. 383 с.
21. Фенич Володимир. Вправління з історією по-українськи, або якою не повинна бути історія та історіографія Закарпаття після 1991 року // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: Історія. – Випуск 2 (33) / Редколегія: О. С. Мазурок (голова) та ін. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2014. – С. 138–156.

22. Фенич Володимир. Вчорашнє завтра: подолання негативної спадщини яacobінського мислення і практики в історичній освіті та науці України // Ювілейний збірник на честь професора Павла-Роберта Магочія = A jubilee collection: essays in honor of professor Paul Robert Magocsi: до 70-річчя від дня народження = on his 70th Birthday / Відповід. ред. та упоряд.: Валерій Падяк, Патріція Крафчик = Editors and Compilers: Valerii Padiak, Patricia A. Krafcik. – Ужгород – Пряшів – Нью-Йорк = Uzhhorod – Prešov – New York: Видавництво В. Падяка = V. Padiak Publishers, 2015. – С. 203–234.
23. Фенич Володимир. Образ Карпатської України та Августина Волошина на сторінках сучасних шкільних підручників з історії і загальних наративів з історії України та Європи // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія / М-во освіти і науки України; Держ. вищ. навч. заклад «Ужгород. нац. ун-т», Ф-т історії та міжнародних відносин; [Редкол.: Ю. В. Данилець (головний редактор та ін.]. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2024. – Вип. 2 (51). – С. 88–111.
24. Фенич Володимир. Підкарпатське пограниччя: клопоти з історією землі і народів з багатьма іменами (ідентичностями) для національних історіографій // Ідентичності в умовах пограниччя: Матеріали Міжнародної наукової конференції (Ужгород, 27-28 січня 2021 р.) / За заг. ред.: Павла Леньо. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2022. – С. 89–103.
25. Шандор В. Закарпаття: Історично-правовий нарис від IX ст. до 1920 р. Нью-Йорк, 1992. 292 с.
26. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків. У 3 т. К., 1990.

Інформаційні ресурси

1. <http://litopys.org.ua> – сайт, на якому зібрані в першу чергу першоджерела а також наукова література в галузі української культури та історії.
2. <http://www.history.org.ua> – сайт інституту історії України НАН України.
3. <http://www.pamjatky.org.ua> – український пам'яткоохоронний ресурс.
4. <https://uinp.gov.ua/> – сайт Українського інституту національної пам'яті.